

РОЗВИТОК ОСОБИСТИХ СЕЛЯНСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Макаренко П.М.

Дніпропетровський державний аграрний університет

В процесі здійснення глибоких ринкових перетворень на селі роль і місце особистих селянських господарств в економіці аграрного сектору суттєво змінилися. В сучасних умовах, при обмеженому ресурсному потенціалі, вони в значній мірі забезпечують продовольчу безпеку країни, зайнятість сільського населення, знижуючи соціальну напругу в суспільстві. На сьогодні особисті селянські господарства виробляють понад 70% продукції тваринництва, 98% картоплі і майже 90% овочів і ягід.

Збільшення виробництва продукції в особистих селянських господарствах відбувається в основному внаслідок розширення землекористування і збільшення поголів'я худоби та птиці, що утримується. А оскільки трудова діяльність в таких господарствах маломеханізована, основана переважно на річній праці, то все це вимагає додаткового залучення трудових і матеріальних ресурсів. Проте, наявність трудових ресурсів в особистому селянському господарстві є фіксованою величиною, так як ґрунтується на особистій праці селянина і членів його родини. Тому, в умовах обмеженості резервів ручної праці в межах конкретного господарства збільшення обсягів виробництва відбувається за рахунок зростання трудонавантаження на членів сім'ї. В результаті сукупне виробниче навантаження сільських жителів перевищує фізіологічно допустимі норми трудової діяльності, має місце самоексплуатація, що негативно позначається на соціальному становищі селян, призводить до передчасного їх старіння та втрати працездатності. Надмірне перевантаження негативно впливає на підвищення загальноосвітнього, культурного та інтелектуального рівня селян. З огляду на це, особливої актуальності набуває проблема зниження трудовитрат при виконанні робіт в особистому селянському господарстві.

Теоретико-методологічне дослідження умов і особливостей розвитку особистих селянських господарств показало, що в даний час відсутній єдиний підхід до визначення сутності особистих селянських господарств та їх юридичного і соціального статусу. Така ситуація пояснюється тим, що з приєднанням до особистих селянських господарств земельних часток (паїв) створюють господарства, землеволодіння яких перевищують їх розміри у фермерів. Особисті селянські господарства засновані на принципах економічної вигоди, передбачають товарний характер виробництва, націлений на одержання прибутку. Господарство такого типу наближається до фермерського і може тримати статус фермерського після реєстрації його як юридичної особи.

Самозайнятість в особистому господарстві – це вид трудової діяльності фізичних осіб (без залучення найманих працівників), які забезпечують себе роботою самостійно на власний ризик, використовуючи власні і позикові кошти і направлена на одержання доходу в натуральній і грошовій формах.

На основі проведеного соціологічного дослідження встановлено, що головний мотивуючий фактор розвитку особистих селянських господарств – це отримання грошового доходу, що в значній мірі пов'язано з тим, що працівники сільськогосподарських підприємств мають низьку оплату праці. Використання ручної праці залишається основним фактором, що обмежує розмір землекористування в особистих селянських господарствах.

Приєднуючи виділені в натурі земельні ділянки сільськогосподарського призначення до особистого селянського господарства, орендуючи їх у інших власників, купуючи патент на реалізацію продукції сім'я може вести особисте господарство як фізична особа. Але при цьому необхідно враховувати наявність виробничих фондів – землі, робочої сили і матеріальних ресурсів. Підбір комбінації видів виробничої діяльності і їхню оцінку пропонується здійснювати методом складання бюджету, що передбачає визначення доходів та витрат. Складання виробничих бюджетів дозволяє власникам особистих селянських господарств визначити свої альтернативні витрати і вибрати найбільш оптимальний варіант використання виробничих ресурсів.